

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni aruanne: 2008. aasta konkurentsipoliitika aruanne”

KOM(2009) 374 lõplik

(2011/C 44/24)

Raportöör: **Arno METZLER**

23. juulil 2009. aastal otsustas Euroopa Komisjon vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus-ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni aruanne: 2008. aasta konkurentsipoliitika aruanne”

KOM(2009) 374 lõplik.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 15. juunil 2010.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 464. istungjärgul 14.-15. juulil 2010 (14. juuli istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 111, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 8.

1. Järeldused ja soovitus

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab asjaolu, et komisjon on monopolivastaste eeskirjade kontekstis esmakordselt pühendanud peatüki tarbijatemaatikale, ning kinnitab veelkord oma varasemates arvamustes esitatud kindlat seisukohta, et komitee toetab komisjoni algatust kehtestada ühenduse tasandil kiiresti eeskirjad kollektiivsete hagide esitamiseks nagu on ette nähtud komisjoni konkurentsi peadirektoraadi 2. aprilli 2008. aasta valges raamatus. Komitee väljendab kahetsust, et üle kahe aasta on möödunud, kuid nimetatud mehhanism ei ole ikka veel tööle hakanud. Sealjuures tuleks aga rõhutada konkurentsiõiguse ja monopolivastaste eeskirjade mõju ja tähtsust Euroopa kodanikuühiskonna ja majanduse teistele valdkondadele. Edaspidi tuleks selle kohta aruandeid koostada.

1.2 Komitee tervitab ja toetab komisjoni jõupingutusi taastada ja jõustada riigiabi ja riigitagatiste abil võrdsed konkurentsi tingimused kogu Euroopa turul. Komitee on veendunud, et see on Euroopa konkurentsiõiguse usaldusväärsuse jaoks esmavalalik.

1.3 Komitee kutsub komisjoni üles tegema rohkem ja suuremaid jõupingutusi, et teadvustada tõhusama kommunikatsiooni kaudu oma tegevuse just neid aspekte Euroopa kodanikele.

1.4 Komitee palub komisjonil selgitada, kas ja kuidas võrd ta tulenevalt oma kogemustest seoses riigiabi kasutamise kriisist kahjustatud finantssektori ja reaalmajanduse turgutamiseks kavatses kehtivaid eeskirju ja suuniseid muuta. Sellest loodab komitee leida teavet selle kohta, kuidas komisjon kavatses edaspidi käituda süsteemi seisukohast olulistele tööstusharudele (nt autotööstus) antava riigiabi suhtes.

Konkurentsi küsimuste juures tuleb arvesse võtta ka globaliseerumisest tulenevaid tingimusi ja vajadusi.

1.5 Komitee rõhutab 2007. aasta aruande kohta koostatud arvamuses esitatud väidet, et komisjon peaks muu hulgas tähe-

lepanu pöörama sotsiaalse dumpingu ja töökaitse normide eiramise tähtsusele ja tulemuste kohta aru andma. Sellel on eriti suur tähtsus transpordi valdkonnas.

2. 2008. aasta konkurentsipoliitika aruande sisu

2.1 Euroopa Komisjoni 2008. aasta aruandes on erilist rõhku pööratud kartellidele ja tarbijakaitsele. Komisjon selgitas banaanikartelli ja autoklaasikartelli (2008. aasta menetlused) näite varal, kuidas tootjate kartellid mõjuvad kahjulikult tarbijatele ja makstavatele hindadele, kuid ka tööstusharude uuendusvõimele.

Komisjon näitas, et leebema kohtlemise programmide vahendid on tõhusad. Võimalus koostöövalmidust kartellide avastamisel trahvi määramise juures pehmendada asjaoluna arvesse võtta on komisjoni tööle ja selle tulemustele positiivselt mõjunud. Komisjon selgitas, kuidas suurte trahvide määramine toetab monopolivastaste ja majandusõiguslike eeskirjade üldpreventiivset mõju.

2.2 2008. aastal jätkas komisjon oma otsustavat võitlust kartellide vastu. Ta määras 7 kartellijuhtumi käigus 34 ettevõttele trahvi kogusummas 2 271 miljartrit eurot.

Komisjon hindas 2008. aastal kahjusid. Sealjuures võttis ta aluseks 18 kartelli, mille kohta ajavahemikus 2005–2007 olid komisjoni otsused tehtud. Kartellis osalejate toodetele lisati 5–15 % juurdehindlust ja kartellide põhjustatud kahjusummaks saadi 4–11 miljardit eurot.

Õiglase kaubanduse ameti nime kandva Briti konkurentsi asutuse hinnangul tuleb iga avastatud kartelli kohta viis avastamata või enne avastamist laiali läinud kartelli. See eeldus lubab oletada, et 2005–2007. aasta 18 kartelliotsusega kaasnev täiendav sääst tarbijale, sealhulgas hoiatavast mõjust tulenev, võib olla suurusjärgus umbes 60 miljardit eurot.

3. Õigusaktid

3.1 Monopolivastane võitlus – Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklid 81 ja 82

3.1.1 2. aprillil 2008 võttis komisjon vastu valge raamatu „EÜ konkurentsieeskirjade rikkumisest tekkinud kahjude hüvitamine”. Monopolivastaste eeskirjade vastu individuaalhari esitamise võimaluse tõttu pakkus see monopolivastase võitluse ja konkurentsioiguse valdkonna projekt Euroopa Komisjonis palju kõneainet. Komitee on selgelt avaldanud toetust ühenduse õiguskaitsevahendile, mis ühtlustaks ELi toimimise lepingu artikleid 101 ja 102 rikkumisega põhjustatud kahju hüvitamise individuaal- või ühishagide teatud aspekte.

Peale selle sätestas komisjon kartellidevastases võitluses lihtsus- tatud kokkuleppemenetluse võimaluse. Komisjoni määrustest ja komisjoni teatistest koosnev kokkuleppemenetluse pakett jõustus 1. juulil 2008. Selle järgi saavad mõistlikud kartelli- liikmed, kes pärast menetluse alustamist ja dokumentide üleand- mist „süü üles tunnistavad”, taotleda trahvisumma vähendamist 10 %. See teeb menetluse tõepoolest lihtsamaks.

3.1.2 Samuti 2008. aastal andis komisjon välja suunised komisjoni jõustamisprioriteetide kohta EÜ asutamislepingu artikli 82 kohaldamisel turgu valitsevate ettevõtjate kuritahtliku konkurentide tõrjuva tegevuse suhtes. Siin on komisjon määrat- lenud analüütilise raamistiku, mis võimaldab otsuste tegemise juures tarbijate kahjustamist mõista ja jälgida.

3.1.3 2008. aastal algatas komisjon vertikaalkokkulepete suhtes kohaldatava grupierandimääruse, mootorsõidukisektori grupierandimääruse ja kindlustussektori grupierandimääruse läbivaatamise või jätkas seda.

3.1.4 Monopolidevastaste eeskirjadega mitte- seotud autoriõiguse eeskirjade kohalda- mine

3.1.4.1 Komisjon keelas 2008. aastal Rahvusvahelisel Auto- rite ja Heliloojate Ühingute Konföderatsioonil kasutada ainu- õiguslikke sätteid vastastikuse esindamise lepingutes ja nii lepin- gute territoriaalset piiritlemist läbi suruda.

3.1.4.2 Komisjon on tegutsenud ka turgu valitseva seisundi kuritarvitamiste valdkonnas, määrates firmale Microsoft lõpliku trahvi 899 miljonit eurot. Kohtuprotsess lõppes 2009. aasta detsembris.

3.2 Liikmesriikide meetmed: avalik-õiguslikud ettevõtjad või eri- või ainuõigusi omavad ettevõtjad

3.2.1 Ka avalik sektor kuulub ELi asutamislepingu artikli 86 kohaselt Euroopa konkurentsipoliitika alla.

Siin sekkus komisjon otsustega postimonopoli ja energiamajan- duse kohta.

3.3 Kontroll ühinemise üle ja parandusmeetmete järelevalve

3.3.1 Teatis parandusmeetmete kohta

Selles valdkonnas võttis komisjon 2008. aasta oktoobris vastu uue teatise ja rakendusmääruse. Mõlema eesmärk on parandada tuntavalt tarbijakaitset madalamate hindade mõistes, ka nt rangemate nõuete kaudu teavitamise ja tootele lisatud teabe süstematiseerimise osas.

3.3.2 Eeskirjade kehtestamine

Peale selle kirjeldas komisjon, milliseid vahendeid ja meetmeid kasutati tarbija kaitseks. Ka siin oli komisjonile teatatud juhtu- mite arv 2008. aastal (ühinemised ja koostööjuhtumid) väga kõrge – 347. Komisjon tegi 340 lõplikku otsust.

3.4 Riigiabi kontrollimine, konkurentsipoliitika eeskirjade areng

3.4.1 Siinkohal tajus komisjon 2008 aastal kõige suuremat survet ja vajadust muudatuste tegemiseks. Finantskriisi tõttu püüdis ta kiirendada riigiabi tegevuskava rakendamist. Avaldati kolm teatist riigiabipoliitika rolli kohta kriisi raames ja majan- duse elavdamise protsessis.

3.4.2 Seoses konkurentsipoliitika eeskirjade üldise arenguga võttis komisjon vastavalt kavandatule vastu üldise grupierandi määruse rakenduskaava.

3.4.3 Teatistes garantiidena antava riigiabi kohta (ELT C 155, 20.6.2008 ja ELT C 244, 25.9.2008) nähakse ette, kuidas garantii abikomponenti arvutatakse, ja sätestatakse VKEdele liht- sustatud eeskirjad.

3.4.4 Ka 2008. aastal jätkas komisjon riigiabi otsuste jõusta- mise ja järelevalve tõhustamist. Komisjon soovis tagasinõudmis- teatise ja tagasinõude otsuste tõhusa ja kiire täitmise kaudu näidata, et ta soovib ja on suuteline riigiabi mõju piirata.

Nagu oli juba kirjas vastavas tegevuskavas, algatas komisjon viiel juhul vastavalt ELi asutamislepingu artikli 88 lõikele 2 ja kaheksal juhul vastavalt artikli 228 lõikele 2 menetluse liikmes- riikide vastu, kes tagasinõude otsuseid piisaval määral ei täitnud.

3.4.5 Riigiabi 2008. aasta tulemustabel näitab, et liikmesriigid järgivad komisjoni soovi ELi riigiabi suunatumalt ära kasutada. Nii andsid liikmesriigid 2007. aastal horisontaalseteks eesmärkideks keskmiselt 80 % abist.

3.4.6 Seoses ühenduse teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni raamistikuga tegeles konkurentsi peadirektorat riigiabi aspektiga (88 juhtumit).

VKEdesse tehtavate riskikapaliinvesteeringute valdkonnas kiitis komisjon riskikapitalisuumiste alusel heaks 18 riskikapitalikava.

4. Valdkonناسisene areng

4.1 Energeetika ja keskkond

Komisjon uuris koondumist energiasektoris, kliimamuutuste keskkonnapoliitilisi aspekte ning energiatootmises CO₂-vähestele protsessidele ülemineku toetamist. Energeetikanõukogu saavutas kompromissi 10. oktoobril.

Monopolidevastased uurimised selles valdkonnas on suunatud konkurentide tõrjuvale käitumisele, turuseisundi kuritarvitamisele ja salajastele kokkulepetele. Eriti just uute energiapakujate juurdepääs energiavõrkudele on peaaegu kõigis ELi riikides ikka ja jälle menetluste teemaks.

4.2 Finantsteenused

4.2.1 Finantssektorile antud abi mõjutas 2008. aastal üsna olulisel määral finantsteenuste sektorit.

Siinkohal on vaja nii komisjoni- kui ka liikmesriikidepoolset riigiabi kontrolli.

4.2.2 Komisjon võttis vastu suunised riiklike meetmete kohta. Vahepeal tegeles komisjon finantsasutuste rekapiitaliseerimise vastavate meetmetega ja sätestas minimaalsed meetmed põhjendamatute konkurentsimoonutuste vastu. Nende sätete kohaselt on üle 16 Euroopa Ühenduse riigile ja nende mitmete asutustele lubatud konkreetset meetmed alates tagatiskavadest kuni üksikjuhtumite abini ja likviidsuskavadeni.

4.2.3 Komisjon enda hinnangul tegutses ta kiiresti turu usaldusvääruse taastamiseks.

4.2.4 Ta näitas oma meetmete abil, et konkurentsioigus on kriisiga toimetulekul tõhus vahend.

4.3 Reaalmajanduse vahendid

4.3.1 Komisjon lubas reaalmajanduse ettevõtetele riigiabi, laenu tagatise, subsideeritud laene ja riskikapitaliabi.

Turuhälvete tõendamise ekspordikrediidikindlustuse loa eeldusena muudeti lihtsamaks.

4.4 Elektrooniline side

4.4.1 Siinkohal pooldab komisjon riiklike monopolide muutmist konkurentsivõimelisteks turgudeks. Komisjoni 2007. aasta soovitus on mõju avaldanud. 2008. aastal jõudis enamik riiklike reguleerimisasutusi järeldusele, et riiklikud eripärad ei ole takistuseks.

4.4.2 Infotehnoloogia valdkonnas suudeti suuri menetlusi lõpetada või lõpusirgele viia. Komisjoni aruandes räägitakse ka üleminekust analoogringhäälingult digitaalsele ja käsitletakse kriitiliselt riigiabi avalik-õiguslikele ringhäälinguorganisatsioonidele.

4.5 Transport

4.5.1 Transpordi valdkonnas räägib komisjon raudtee- ja kombineeritud veo menetlusest, suunistest raudtee-ettevõtjatele antava riigiabi kohta, ühinemiste kontrollist ja otsustest raudteeveo edendamiseks kombineeritud veos. Meretranspordi osas viitab ta konkurentsieskirjade reformiprotsessi peatsele lõpuleviimisele. Ka siin on konkreetset tegevused suunatud üldist majandushuvi pakkuvatele teenustele nagu ka õhustranspordi valdkonnas.

On oodata veel muid koondumisprotsesse.

4.5.2 Puuduvad märkused sotsiaalsetest standarditest kinnipidamise kohta transpordivaldkonna konkurentsis.

4.6 Farmaatsiatööstus

4.6.1 Komisjon uuris seda sektorit teabe ja teatud märkide põhjal. Ta süvenes eriti just geneeriliste ravimite turule viimisele ja täheldas vähest innovatsiooni.

Uuriti 100 ettevõtet ja 219 keemilisest molekulist koosnevat valimit.

Komisjon sedastab, et ühtse ühenduse patendi ja ühtse patendiõiguse süsteemi kasutuselevõtt tuleks kasuks selle valdkonna innovatsioonivõimele. Müügilubade, hinnakujundamise ja hüvitamise kord on liikmesriigiti erinev ning komisjoni aruande kohaselt tuleks seda ühtlustada.

4.7 Toiduained

4.7.1 Toidu- ja muudes varustusvaldkondades ei ole komisjon koondumistendentse täheldanud. Komisjon on koostanud kaks arvamust toiduainete hindade kohta (KOM(2008) 321 lõplik ja KOM(2008) 821 lõplik), mis seda kinnitavad.

5. Tarbijaküsimuste talitus

5.1 Konkurentsi peadirektooriat loodi 2008. aastal tarbijaküsimuste talituse, mis vahendab teavet turgude toimimise paremaks mõistmiseks. Omakorda saab talitus teavet ja andmeid turuhälvete kohta. Tarbijaküsimuste talitus viis edukalt läbi konsultatsioone tarbijaühendustega. Samuti osales ta arutelus Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega, kui koostati omaalgatuslikku arvamust „Majandusdemokraatia siseturul” ja loodab, et sellesuunaline koostöö jätkub, tagamaks, et konkurentsipoliitika oleks suunatud tarbijate heaolu parandamisele.

6. Euroopa konkurentsivõrgustik ja riikide kohtud

6.1 2008. aastal kulges koostöö Euroopa konkurentsivõrgustikus riiklike konkurentsiasutuste ja ELi peadirektooraadi vahel probleemideta ja komisjon hindab seda edukaks.

6.2 Kohtute tegevuse ja koostöö kohta võib sama öelda.

7. Rahvusvaheline tegevus

7.1 Komisjon teatab, et rahvusvahelise koostöö raames tegi ta 2008. aastal koostööd Hiina ja Koreaga. Komisjon tegutseb ka OECD juures ja samuti rahvusvahelises konkurentsivõrgustikus.

8. Institutsioonidevaheline koostöö

8.1 Konkurentsi peadirektooriat rõhutab oma suurepäraseid kontakte Euroopa Parlamendi, nõukogu ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega.

9. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee seisukohad

9.1 Tarbijakaitse

9.1.1 Komitee tervitab seda, et konkurentsi peadirektooriat on asetanud pearõhu tarbijaküsimustele, arvestades eelkõige asjaolu, et avaldati valge raamat EÜ konkurentsieeskirjade rikkumisest tekkinud kahju hüvitamise kohta, millele komitee toetust avaldab. Samas väljendab komitee kahetsust, et üle kahe aasta on möödunud ning senini ei ole ellu viidud kollektiivse hagi võimalust tarbijakaitse raames, nagu seda on ette nähtud valges raamatus ning millele komitee on mitmes arvamuses toetust avaldanud.

9.1.2 Komitee on arvamusel, et tarbijakaitsega tehtava koostöö rõhutamine – vastava tegevuse piiramatu jätkamise korral – ei tohiks kõrvale tõrjuda mõtet ja eesmärki, et monopolivastane võitlus peaks katma ka muid aspekte peale tarbijakaitse, näiteks tuleks:

— tagada põhiõiguste ja -vabaduste kättesaadavus;

— tagada, et majanduslikud jõud ei ohustaks demokraatlikke ja vabu struktuure (*too big to fail*);

— takistada ühe süsteemi või sektori domineerimist;

— tagada VKE-struktuuride kaitse.

9.2 Riigiabi

9.2.1 Komitee toetab püüdlusi jälgida liikmesriike laenude ja tagatiste tagasinõudmist, et taastada võrdsed konkurentsitingimused.

9.2.2 Komitee järeltab konkreetsest aruandlusest üksikute menetluste kohta uute menetluspakettide loomiseks kartellijuhutute kohtuväliseks lahendamiseks, et uute vahenditega on edu saavutatud. Seega usub komitee, et just menetlusõigust on vaja muutuvatele tingimustele järjest kohandada.

9.2.3 Finantsvaldkonnas pannakse järgmistel aastakümnetel proovile Euroopa konkurentsivõrguse usaldusväärsus. Võrdsed võimalusi ei ole taastatud. Euroopa Komisjoni tegevus määrab siin Euroopa kodanike usalduse Euroopa asutuste ja õigusaktide vastu.

9.2.4 Komitee kutsub Euroopa Komisjoni üles jälgima riigiabi ja kohustuste kontrollimisel, et finantsvaldkonnas jääks pankade rekapiitaliseerimine seotuks rahavoogude funktsionaalsuse ja laenumehhanismide taastamisega. Riikide avalike sektorite laenukoormust õigustab vaid see, kui abisaajad toetavad reaalmajanduslike eesmärkide saavutamist jätkusuutlikult.

9.3 Komitee palub komisjonil selgitada, kas ja kui võrd ta juhtumipõhine ja poliitiliselt oportunistlik tegutsemine riigiabi lubamisel finantssektoris kujutab endast püsivat eemaldumist senistest põhimõtetest ja reeglitest ning kas artikli 87 (2A3) alusel lubatud abi on tulevikus kättesaadavad ka teistele süsteemi jaoks olulistele tööstusharudele nagu autotööstus.

9.4 Üldhuviteenused

9.4.1 Komitee toetab komisjoni tema püüdlustes muuta elektri-, gaasi-, telefoni- ja transporditeenusete eeskirju tarbijasõbralikuks.

9.5 Transport

9.5.1 Komitee toetab Euroopa Ühenduste püüdlusi.

Aruandes 2007. aasta kohta sedastas komitee, et sotsiaaleeskirjadest kinnipidamine selles sektoris sisaldab endas konkurentsiaspekti.

9.5.2 Komitee nõuab, et sellele aspektile tuleb transpordisektori töötajate huvides rohkem tähelepanu pöörata. Lõhe Euroopa transpordisektori sotsiaalsetes standardites moonutab ikka veel konkurentsi. Komitee leiab, et Euroopa Komisjon peab siin liikmesriikidega rangem olema.

9.6 *Elektrooniline side ja meedia*

9.6.1 Komitee leiab, et puudutatud on nii tarbijahuvid kui demokraatlikud huvid, läbipaistvuse huvid ja kodanikuühiskonna sõnavabaduse huvid.

Eesmärkidena tuleks neid rohkem arvesse võtta.

9.7 **Tarbijaküsimuste talitus**

9.7.1 Komitee tervitab tarbijaküsimuste talituse loomist ja tegevust ning toetab komisjoni selle täiustamisel.

9.8 *Euroopa võrgustik ja liikmesriikide koostöö*

9.8.1 Komitee sedastab, et Euroopa konkurentsivõrgustik toimib – nii riiklike konkurentsiasutuste kui ka kohtute vahel.

9.8.2 Konkurentsivõrgustiku rahvusvahelist tähtsust ei hinnata komitee meelest veel piisavalt.

9.8.3 Juba 2007. aasta konkurentsiaruande kohta koostatud arvamuses esitas komitee selged seisukohad sotsiaalse dumpingu ning tööõiguse ja keskkonnaõiguse eeskirjade eiramise mõju kohta konkurentsivõrgustikule. Komitee palus siis komisjonil selle kohta aru anda. Seda ei ole siiani tehtud, kuid tuleks siiski teha.

9.8.4 Komitee kutsub komisjoni üles viima tööstus- ja konkurentsipoliitika omavahel tasakaalu.

9.9 *Konkurents ja globaliseerumine*

9.9.1 Komitee leiab, et konkurentsiküsimuste hindamise juures tuleks kaasata ka selliseid aspekte nagu globaliseerumine, nimelt GATTi ja WTO suuniseid.

9.9.2 Üks osa, mis komitee arvates 2008. aasta konkurentsiaruandest puudub, on riigiosalus finantsvaldusettevõtetes ja selle konkurentsi moonutav mõju, ka väljaspool ELi. Peale selle on murekoht veel Euroopa ettevõtete üleostmine teiste riikide – ka väljaspool ELi asuvate riikide rahaliste vahendite kaudu ja riigi strateegiliste eesmärkide teostamine kapitaliosaluse kaudu.

10. **Konkurents ja autoriõigus**

10.1 Selles valdkonnas oleks vajalik autoriõiguse konkurentsialaste aspektide analüüs.

10.2 Õiglane kaubandus ja vabakaubandus ei toimi täielikult seal, kus on tegemist autoriõiguse rikkumistega. Konkurentsivõrgustik on selles valdkonnas võimas relv, mida komitee soovib komisjonil kasutada.

11. **Koostöö muude ELi asutustega**

11.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee teatab, et on koostööks meeleldi valmis.

Brüssel, 14. juuli 2010

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI